

ROZUMOWANIE, ARGUMENTACJA, DOWÓD

Andrzej Indrzejczak

Katedra Logiki i Metodologii Nauk UŁ

Łódź, semestr letni 2008/2009

PYTANIA

Potrzeba analizy pytań:

PYTANIA

Potrzeba analizy pytań:

- ogólnie – ważny składnik komunikacji: dyskusja, zdobywanie informacji itp.

PYTANIA

Potrzeba analizy pytań:

- ogólnie – ważny składnik komunikacji: dyskusja, zdobywanie informacji itp.
- w metodologii: pytanie jako wyraz sytuacji problemowej

PYTANIA

Struktura zdań pytajnych:

PYTANIA

Struktura zdań pytajnych:

Partykuła pytajna + datum questionis

PYTANIA

Struktura zdań pytajnych:

Partykuła pytajna + datum questionis

- Partykuły – zaimki lub przysłówki, np: czy, kto, co, jak, dlaczego, ...

PYTANIA

Struktura zdań pytajnych:

Partykuła pytajna + datum questionis

- Partykuły – zaimki lub przysłówki, np: czy, kto, co, jak, dlaczego, ...
- Datum – zdanie lub funkcja zdaniowa

PYTANIA

Pytanie a zdanie pytajne:

PYTANIA

Pytanie a zdanie pytajne:

Uwaga, zdanie pytajne to nie to samo co pytanie, gdyż:

PYTANIA

Pytanie a zdanie pytajne:

Uwaga, zdanie pytajne to nie to samo co pytanie, gdyż:

- Pytanie może być wyrażone nie przez zdanie pytajne

PYTANIA

Pytanie a zdanie pytajne:

Uwaga, zdanie pytajne to nie to samo co pytanie, gdyż:

- Pytanie może być wyrażone nie przez zdanie pytajne
- Zdanie pytajne nie zawsze wyraża pytanie, np:

PYTANIA

Pytanie a zdanie pytajne:

Uwaga, zdanie pytajne to nie to samo co pytanie, gdyż:

- Pytanie może być wyrażone nie przez zdanie pytajne
- Zdanie pytajne nie zawsze wyraża pytanie, np:
 - zdania pytajne w funkcji fatycznej

PYTANIA

Pytanie a zdanie pytajne:

Uwaga, zdanie pytajne to nie to samo co pytanie, gdyż:

- Pytanie może być wyrażone nie przez zdanie pytajne
- Zdanie pytajne nie zawsze wyraża pytanie, np:
 - zdania pytajne w funkcji fatycznej
 - pytania retoryczne

PYTANIA

Pytanie a zdanie pytajne:

Uwaga, zdanie pytajne to nie to samo co pytanie, gdyż:

- Pytanie może być wyrażone nie przez zdanie pytajne
- Zdanie pytajne nie zawsze wyraża pytanie, np:
 - zdania pytajne w funkcji fatycznej
 - pytania retoryczne

A pytania w dydaktyce?

PYTANIA

Podział pytań wg. Ajdukiewicza:

PYTANIA

Podział pytań wg. Ajdukiewicza:

- 1 otwarte (Dlaczego Z?, Po co Z?, Jak Z?...)

PYTANIA

Podział pytań wg. Ajdukiewicza:

- 1 otwarte (Dlaczego Z?, Po co Z?, Jak Z?...)
- 2 zamknięte:

PYTANIA

Podział pytań wg. Ajdukiewicza:

- ① otwarte (Dlaczego Z?, Po co Z?, Jak Z?...)
- ② zamknięte:
 - ① rozstrzygnięcia (Czy Z?)

PYTANIA

Podział pytań wg. Ajdukiewicza:

- ① otwarte (Dlaczego Z?, Po co Z?, Jak Z?...)
- ② zamknięte:
 - ① rozstrzygnięcia (Czy Z?)
 - ② dopełnienia (Kto Z(x)?, Kiedy Z(x)?, ...)

PYTANIA

Podział pytań wg. Ajdukiewicza:

- ① otwarte (Dlaczego Z?, Po co Z?, Jak Z?...)
- ② zamknięte:
 - ① rozstrzygnięcia (Czy Z?)
 - ② dopełnienia (Kto Z(x)?, Kiedy Z(x)?, ...)
- ③ złożone

PYTANIA

Podział pytań wg. Ajdukiewicza:

- ① otwarte (Dlaczego Z?, Po co Z?, Jak Z?...)
- ② zamknięte:
 - ① rozstrzygnięcia (Czy Z?)
 - ② dopełnienia (Kto Z(x)?, Kiedy Z(x)?, ...)
- ③ złożone
 - ① jednolite

PYTANIA

Podział pytań wg. Ajdukiewicza:

- ① otwarte (Dlaczego Z?, Po co Z?, Jak Z?...)
- ② zamknięte:
 - ① rozstrzygnięcia (Czy Z?)
 - ② dopełnienia (Kto Z(x)?, Kiedy Z(x)?, ...)
- ③ złożone
 - ① jednolite
 - ② niejednolite

PYTANIA

Podział pytań wg. Ajdukiewicza:

- ① otwarte (Dlaczego Z?, Po co Z?, Jak Z?...)
- ② zamknięte:
 - ① rozstrzygnięcia (Czy Z?)
 - ② dopełnienia (Kto Z(x)?, Kiedy Z(x)?, ...)
- ③ złożone
 - ① jednolite
 - ② niejednolite

Pytania zamknięte wyznaczają schemat odpowiedzi (właściwej).

ODPOWIEDZI

Podział odpowiedzi na pytania zamknięte:

ODPOWIEDZI

Podział odpowiedzi na pytania zamknięte:

- 1 całkowite

ODPOWIEDZI

Podział odpowiedzi na pytania zamknięte:

- 1 całkowite
 - wprost = właściwe

ODPOWIEDZI

Podział odpowiedzi na pytania zamknięte:

- 1 całkowite
 - wprost = właściwe
 - niewprost

ODPOWIEDZI

Podział odpowiedzi na pytania zamknięte:

- 1 całkowite
 - wprost = właściwe
 - niewprost
- 2 częściowe

ODPOWIEDZI

Podział odpowiedzi na pytania zamknięte:

- 1 całkowite
 - wprost = właściwe
 - niewprost
- 2 częściowe
- 3 wyczerpujące

ODPOWIEDZI

Podział odpowiedzi na pytania zamknięte:

ODPOWIEDZI

Podział odpowiedzi na pytania zamknięte:

- odpowiedź całkowita to zdanie, z którego wynika pewna odpowiedź właściwa;

ODPOWIEDZI

Podział odpowiedzi na pytania zamknięte:

- odpowiedź całkowita to zdanie, z którego wynika pewna odpowiedź właściwa;
- odpowiedź częściowa to zdanie, z którego nie wynika żadna odpowiedź właściwa ale które wyklucza niektóre odpowiedzi właściwe;

ODPOWIEDZI

Podział odpowiedzi na pytania zamknięte:

- odpowiedź całkowita to zdanie, z którego wynika pewna odpowiedź właściwa;
- odpowiedź częściowa to zdanie, z którego nie wynika żadna odpowiedź właściwa ale które wyklucza niektóre odpowiedzi właściwe;
- odpowiedź wyczerpująca to zdanie prawdziwe, z którego wynikają wszystkie odpowiedzi właściwe i prawdziwe.

PYTANIA

Czy każde pytanie ma sens?

PYTANIA

Czy każde pytanie ma sens?

Pytanie jest właściwie postawione gdy:

PYTANIA

Czy każde pytanie ma sens?

Pytanie jest właściwie postawione gdy:

- ma prawdziwe datum questionis gdy jest p. otwartym

PYTANIA

Czy każde pytanie ma sens?

Pytanie jest właściwie postawione gdy:

- ma prawdziwe datum questionis gdy jest p. otwartym
- spełnione jest zarówno założenie pozytywne jak i negatywne pytania gdy jest p. dopełnienia

PYTANIA

Czy każde pytanie ma sens?

Pytanie jest właściwie postawione gdy:

- ma prawdziwe datum questionis gdy jest p. otwartym
- spełnione jest zarówno założenie pozytywne jak i negatywne pytania gdy jest p. dopełnienia
- spełniona jest presupozycja pytania gdy jest p. rozstrzygnięcia

PYTANIA

Szczególne funkcje pytań:

PYTANIA

Szczególne funkcje pytań:

- dostarczanie informacji – pytania sugestywne (naprowadzające)

PYTANIA

Szczególne funkcje pytań:

- dostarczanie informacji – pytania sugestywne (naprowadzające)
- sprawdzanie wiarygodności – pytania podchwytliwe

ARYSTOTELES

Opis i wyjaśnianie (przyczynowe) jako zasadnicze funkcje nauki.

ARYSTOTELES

Opis i wyjaśnianie (przyczynowe) jako zasadnicze funkcje nauki.

Rodzaje wyjaśnień:

ARYSTOTELES

Opis i wyjaśnianie (przyczynowe) jako zasadnicze funkcje nauki.

Rodzaje wyjaśnień:

Szerokie rozumienie pojęcia przyczyny:

ARYSTOTELES

Opis i wyjaśnianie (przyczynowe) jako zasadnicze funkcje nauki.

Rodzaje wyjaśnień:

Szerokie rozumienie pojęcia przyczyny:

- materialna

ARYSTOTELES

Opis i wyjaśnianie (przyczynowe) jako zasadnicze funkcje nauki.

Rodzaje wyjaśnień:

Szerokie rozumienie pojęcia przyczyny:

- materialna
- formalna

ARYSTOTELES

Opis i wyjaśnianie (przyczynowe) jako zasadnicze funkcje nauki.

Rodzaje wyjaśnień:

Szerokie rozumienie pojęcia przyczyny:

- materialna
- formalna
- sprawcza

ARYSTOTELES

Opis i wyjaśnianie (przyczynowe) jako zasadnicze funkcje nauki.

Rodzaje wyjaśnień:

Szerokie rozumienie pojęcia przyczyny:

- materialna
- formalna
- sprawcza
- celowa

ARYSTOTELES

Opis i wyjaśnianie (przyczynowe) jako zasadnicze funkcje nauki.

Rodzaje wyjaśnień:

Szerokie rozumienie pojęcia przyczyny:

- materialna
- formalna
- sprawcza
- celowa

Najważniejsza przyczyna celowa, stąd nacisk na wyjaśnianie teleologiczne (gr. telos – cel)

WYJAŚNIANIE

Związek podziału Arystotelesa z typami wyjaśnień wyróżnianych obecnie:

WYJAŚNIANIE

Związek podziału Arystotelesa z typami wyjaśnień wyróżnianych obecnie:

- przyczyna sprawcza \implies wyjaśnianie przyczynowe (n. przyrodnicze) i genetyczne (historia)

WYJAŚNIANIE

Związek podziału Arystotelesa z typami wyjaśnień wyróżnianych obecnie:

- przyczyna sprawcza \implies wyjaśnianie przyczynowe (n. przyrodnicze) i genetyczne (historia)
- przyczyna formalna \implies wyjaśnianie funkcjonalne (n. społeczne i przyrodnicze)

WYJAŚNIANIE

Związek podziału Arystotelesa z typami wyjaśnień wyróżnianych obecnie:

- przyczyna sprawcza \implies wyjaśnianie przyczynowe (n. przyrodnicze) i genetyczne (historia)
- przyczyna formalna \implies wyjaśnianie funkcjonalne (n. społeczne i przyrodnicze)
- przyczyna celowa \implies wyjaśnianie intencjonalne (n. społeczne)

WYJAŚNIANIE

Struktura wyjaśniania:

WYJAŚNIANIE

Struktura wyjaśniania:

Wyjaśnianiem danego zjawiska, w sensie czynności, jest poszukiwanie racji uzasadniających (tłumaczących) jego pojawienie się (szukanie odpowiedzi na pytanie otwarte "Dlaczego Z?" "Jak doszło do Z?" itp.).

WYJAŚNIANIE

Struktura wyjaśniania:

Wyjaśnianiem danego zjawiska, w sensie czynności, jest poszukiwanie racji uzasadniających (tłumaczących) jego pojawienie się (szukanie odpowiedzi na pytanie otwarte "Dlaczego Z?" "Jak doszło do Z?" itp.).

Racja jest zespołem zdań, które stanowią podstawę do uznania Z.

WYJAŚNIANIE

Struktura wyjaśniania:

Wyjaśnianiem danego zjawiska, w sensie czynności, jest poszukiwanie racji uzasadniających (tłumaczących) jego pojawienie się (szukanie odpowiedzi na pytanie otwarte "Dlaczego Z?" "Jak doszło do Z?" itp.).

Racja jest zespołem zdań, które stanowią podstawę do uznania Z. Wyjaśnienie, w sensie rezultatu, składa się z:

WYJAŚNIANIE

Struktura wyjaśniania:

Wyjaśnianiem danego zjawiska, w sensie czynności, jest poszukiwanie racji uzasadniających (tłumaczących) jego pojawienie się (szukanie odpowiedzi na pytanie otwarte "Dlaczego Z?" "Jak doszło do Z?" itp.).

Racja jest zespołem zdań, które stanowią podstawę do uznania Z. Wyjaśnienie, w sensie rezultatu, składa się z:

- eksplanandum (ewentualnie eksplikatum) – zdanie opisujące wyjaśniane zjawisko

WYJAŚNIANIE

Struktura wyjaśniania:

Wyjaśnianiem danego zjawiska, w sensie czynności, jest poszukiwanie racji uzasadniających (tłumaczących) jego pojawienie się (szukanie odpowiedzi na pytanie otwarte "Dlaczego Z?" "Jak doszło do Z?" itp.).

Racja jest zespołem zdań, które stanowią podstawę do uznania Z. Wyjaśnienie, w sensie rezultatu, składa się z:

- eksplanandum (ewentualnie eksplikatum) – zdanie opisujące wyjaśniane zjawisko
- eksplanans (ewentualnie eksplikans) – racja

WYJAŚNIANIE

Ogólny podział wyjaśnień (przyczynowych):

WYJAŚNIANIE

Ogólny podział wyjaśnień (przyczynowych):

- ze względu na rodzaj eksplanandum:

WYJAŚNIANIE

Ogólny podział wyjaśnień (przyczynowych):

- ze względu na rodzaj eksplanandum:
 - uogólniające – zd. jednostkowe

WYJAŚNIANIE

Ogólny podział wyjaśnień (przyczynowych):

- ze względu na rodzaj eksplanandum:
 - uogólniające – zd. jednostkowe
 - teoretyczne – zd. ogólne

WYJAŚNIANIE

Ogólny podział wyjaśnień (przyczynowych):

- ze względu na rodzaj eksplanandum:
 - uogólniające – zd. jednostkowe
 - teoretyczne – zd. ogólne
- ze względu na rodzaj związku między eksplanandum i eksplananssem:

WYJAŚNIANIE

Ogólny podział wyjaśnień (przyczynowych):

- ze względu na rodzaj eksplanandum:
 - uogólniające – zd. jednostkowe
 - teoretyczne – zd. ogólne
- ze względu na rodzaj związku między eksplanandum i eksplananssem:
 - dedukcyjne – wynikanie

WYJAŚNIANIE

Ogólny podział wyjaśnień (przyczynowych):

- ze względu na rodzaj eksplanandum:
 - uogólniające – zd. jednostkowe
 - teoretyczne – zd. ogólne
- ze względu na rodzaj związku między eksplanandum i eksplananssem:
 - dedukcyjne – wynikanie
 - niededukcyjne – np. probabilistyczne

WYJAŚNIANIE

Ogólny podział wyjaśnień (przyczynowych):

- ze względu na rodzaj eksplanandum:
 - uogólniające – zd. jednostkowe
 - teoretyczne – zd. ogólne
- ze względu na rodzaj związku między eksplanandum i eksplanansiem:
 - dedukcyjne – wynikanie
 - niededukcyjne – np. probabilistyczne
- ze względu na rodzaj eksplanansa:

WYJAŚNIANIE

Ogólny podział wyjaśnień (przyczynowych):

- ze względu na rodzaj eksplanandum:
 - uogólniające – zd. jednostkowe
 - teoretyczne – zd. ogólne
- ze względu na rodzaj związku między eksplanandum i eksplananssem:
 - dedukcyjne – wynikanie
 - niededukcyjne – np. probabilistyczne
- ze względu na rodzaj eksplanansa:
 - nomologiczne – uznane prawa

WYJAŚNIANIE

Ogólny podział wyjaśnień (przyczynowych):

- ze względu na rodzaj eksplanandum:
 - uogólniające – zd. jednostkowe
 - teoretyczne – zd. ogólne
- ze względu na rodzaj związku między eksplanandum i eksplanansiem:
 - dedukcyjne – wynikanie
 - niededukcyjne – np. probabilistyczne
- ze względu na rodzaj eksplanansa:
 - nomologiczne – uznane prawa
 - hipotetyczne

HIPOTEZY

Różne znaczenia słowa hipoteza:

HIPOTEZY

Różne znaczenia słowa hipoteza:

- dowolne zdanie syntetyczne

HIPOTEZY

Różne znaczenia słowa hipoteza:

- dowolne zdanie syntetyczne
- zdanie syntetyczne niedostatecznie sprawdzone

HIPOTEZY

Różne znaczenia słowa hipoteza:

- dowolne zdanie syntetyczne
- zdanie syntetyczne niedostatecznie sprawdzone
- zdanie syntetyczne niefenomenalistyczne

HIPOTEZY

Różne znaczenia słowa hipoteza:

- dowolne zdanie syntetyczne
- zdanie syntetyczne niedostatecznie sprawdzone
- zdanie syntetyczne niefenomenalistyczne
 - odnoszące się do zjawisk nieobserwowalnych (np. mikroświat, umysł)

HIPOTEZY

Różne znaczenia słowa hipoteza:

- dowolne zdanie syntetyczne
- zdanie syntetyczne niedostatecznie sprawdzone
- zdanie syntetyczne niefenomenalistyczne
 - odnoszące się do zjawisk nieobserwowalnych (np. mikroświat, umysł)
 - uogólnienia empiryczne odnoszące się do klas zjawisk

HIPOTEZY

Różne znaczenia słowa hipoteza:

- dowolne zdanie syntetyczne
- zdanie syntetyczne niedostatecznie sprawdzone
- zdanie syntetyczne niefenomenalistyczne
 - odnoszące się do zjawisk nieobserwowalnych (np. mikroświat, umysł)
 - uogólnienia empiryczne odnoszące się do klas zjawisk
 - domniemania o nieopisanych faktach

HIPOTEZY

Warunki, które powinny spełniać hipotezy:

HIPOTEZY

Warunki, które powinny spełniać hipotezy:

- zgodność z teorią, którą uzupełniają

HIPOTEZY

Warunki, które powinny spełniać hipotezy:

- zgodność z teorią, którą uzupełniają
- wysokie prawdopodobieństwo

HIPOTEZY

Warunki, które powinny spełniać hipotezy:

- zgodność z teorią, którą uzupełniają
- wysokie prawdopodobieństwo
- falsyfikowalność

HIPOTEZY

Warunki, które powinny spełniać hipotezy:

- zgodność z teorią, którą uzupełniają
- wysokie prawdopodobieństwo
- falsyfikowalność
- prostota – brzytwa Ockhama

HIPOTEZY

Warunki, które powinny spełniać hipotezy:

- zgodność z teorią, którą uzupełniają
- wysokie prawdopodobieństwo
- falsyfikowalność
- prostota – brzytwa Ockhama
- ogólność

HIPOTEZY

Warunki, które powinny spełniać hipotezy:

- zgodność z teorią, którą uzupełniają
- wysokie prawdopodobieństwo
- falsyfikowalność
- prostota – brzytwa Ockhama
- ogólność
- duża moc predykcyjna

HIPOTEZY

Testowanie hipotez:

HIPOTEZY

Testowanie hipotez:

- weryfikacja/konfirmacja – model pozytywistyczny (probabilizm)

HIPOTEZY

Testowanie hipotez:

- weryfikacja/konfirmacja – model pozytywistyczny (probabilizm)
- falsyfikacja/refutacja – model Poppera (hipotetyzm, falsyfikacjonizm)

HIPOTEZY

Testowanie hipotez:

- weryfikacja/konfirmacja – model pozytywistyczny (probabilizm)
- falsyfikacja/refutacja – model Poppera (hipotetyzm, falsyfikacjonizm)
- dyskonnfirmacja – model Duhema/Quine'a (holizm)

HIPOTEZY

Testowanie hipotez:

- weryfikacja/konfirmacja – model pozytywistyczny (probabilizm)
- falsyfikacja/refutacja – model Poppera (hipotetyzm, falsyfikacjonizm)
- dyskonnfirmacja – model Duhema/Quine'a (holizm)

Uwaga: Problem experimentum crucis.

HIPOTEZY

Weryfikacja/konfirmacja:

HIPOTEZY

Weryfikacja/konfirmacja:

$H \models Z_1, \dots, Z_n$; Z_1, \dots, Z_n są prawdziwe, zatem uznajemy H
(z dużym prawdopodobieństwem)

HIPOTEZY

Weryfikacja/konfirmacja:

$H \models Z_1, \dots, Z_n$; Z_1, \dots, Z_n są prawdziwe, zatem uznajemy H
(z dużym prawdopodobieństwem)

Nawet pojęcie konfirmacji rodzi problemy – np. paradoks kruka
(Hempel):

HIPOTEZY

Weryfikacja/konfirmacja:

$H \models Z_1, \dots, Z_n$; Z_1, \dots, Z_n są prawdziwe, zatem uznajemy H
(z dużym prawdopodobieństwem)

Nawet pojęcie konfirmacji rodzi problemy – np. paradoks kruka
(Hempel):

- 1 Każda obserwacja czarnego kruka zwiększa stopień potwierdzenia hipotezy ogólnej $\forall x(Kx \rightarrow Cx)$

HIPOTEZY

Weryfikacja/konfirmacja:

$H \models Z_1, \dots, Z_n$; Z_1, \dots, Z_n są prawdziwe, zatem uznajemy H
(z dużym prawdopodobieństwem)

Nawet pojęcie konfirmacji rodzi problemy – np. paradoks kruka
(Hempel):

- 1 Każda obserwacja czarnego kruka zwiększa stopień potwierdzenia hipotezy ogólnej $\forall x(Kx \rightarrow Cx)$
- 2 $\forall x(Kx \rightarrow Cx) \leftrightarrow \forall x(\neg Kx \vee Cx) \leftrightarrow \forall x(\neg Cx \rightarrow \neg Kx)$

HIPOTEZY

Weryfikacja/konfirmacja:

$H \models Z_1, \dots, Z_n$; Z_1, \dots, Z_n są prawdziwe, zatem uznajemy H
(z dużym prawdopodobieństwem)

Nawet pojęcie konfirmacji rodzi problemy – np. paradoks kruka
(Hempel):

- 1 Każda obserwacja czarnego kruka zwiększa stopień potwierdzenia hipotezy ogólnej $\forall x(Kx \rightarrow Cx)$
- 2 $\forall x(Kx \rightarrow Cx) \leftrightarrow \forall x(\neg Kx \vee Cx) \leftrightarrow \forall x(\neg Cx \rightarrow \neg Kx)$
- 3 Zatem, np. każda obserwacja niekruka lub dowolnego czarnego obiektu też ją potwierdza.

HIPOTEZY

Falsyfikacja/dyskonfirmacja::

HIPOTEZY

Falsyfikacja/dyskonfirmacja::

Prosty model logiczny:

HIPOTEZY

Falsyfikacja/dyskonfirmacja::

Prosty model logiczny:

$$H \models Z; \neg Z \text{ zatem } \neg H$$

HIPOTEZY

Falsyfikacja/dyskonfirmacja::

Prosty model logiczny:

$$H \models Z; \neg Z \text{ zatem } \neg H$$

Model holistyczny (doświadczenie konfrontowane z całością wiedzy):

HIPOTEZY

Falsyfikacja/dyskonfirmacja::

Prosty model logiczny:

$$H \models Z; \neg Z \text{ zatem } \neg H$$

Model holistyczny (doświadczenie konfrontowane z całością wiedzy):

$$W, T, H \models Z; \neg Z \text{ zatem odrzucamy } \{H\} \cup T \cup W,$$

gdzie W to wiedza towarzysząca, T to teoria.

HIPOTEZY

Falsyfikacja/dyskonfirmacja::

Prosty model logiczny:

$$H \models Z; \neg Z \text{ zatem } \neg H$$

Model holistyczny (doświadczenie konfrontowane z całością wiedzy):

$$W, T, H \models Z; \neg Z \text{ zatem odrzucamy } \{H\} \cup T \cup W,$$

gdzie W to wiedza towarzysząca, T to teoria.

Stąd możliwe różne sposoby modyfikowania wiedzy.

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Rodzaje wyjaśnień:

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Rodzaje wyjaśnień:

- genetyczne

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Rodzaje wyjaśnień:

- genetyczne
- funkcjonalne i strukturalne – wyraz holizmu (E. Durkheim, B. Malinowski, C. Levi-Strauss)

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Rodzaje wyjaśnień:

- genetyczne
- funkcjonalne i strukturalne – wyraz holizmu (E. Durkheim, B. Malinowski, C. Levi-Strauss)
- intencjonalne – wyraz indywidualizmu (J.S. Mill, R. Collingwood, K. Popper)

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Rodzaje wyjaśnień:

- genetyczne
- funkcjonalne i strukturalne – wyraz holizmu (E. Durkheim, B. Malinowski, C. Levi-Strauss)
- intencjonalne – wyraz indywidualizmu (J.S. Mill, R. Collingwood, K. Popper)
- interpretacja humanistyczna (J. Kmita)

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Holizm a Indywidualizm:

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Holizm a Indywidualizm:

Związek ze sporem determinizmu z indeterminizmem.

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Holizm a Indywidualizm:

Związek ze sporem determinizmu z indeterminizmem.

Holizm to wyraz determinizmu (działania jednostki zależne od czynników zewnętrznych). Może przybierać rozmaite formy, m.in.

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Holizm a Indywidualizm:

Związek ze sporem determinizmu z indeterminizmem.

Holizm to wyraz determinizmu (działania jednostki zależne od czynników zewnętrznych). Może przybierać rozmaite formy, m.in.

- funkcjonalizm – wpływ instytucji społecznych, wzorów kultury itp. (determinizm społeczny)

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Holizm a Indywidualizm:

Związek ze sporem determinizmu z indeterminizmem.

Holizm to wyraz determinizmu (działania jednostki zależne od czynników zewnętrznych). Może przybierać rozmaite formy, m.in.

- funkcjonalizm – wpływ instytucji społecznych, wzorów kultury itp. (determinizm społeczny)
- historyzm – nacisk na wpływ warunków geograficznych, społecznych itp. na rozwój zdarzeń.

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Holizm a Indywidualizm:

Związek ze sporem determinizmu z indeterminizmem.

Holizm to wyraz determinizmu (działania jednostki zależne od czynników zewnętrznych). Może przybierać rozmaite formy, m.in.

- funkcjonalizm – wpływ instytucji społecznych, wzorów kultury itp. (determinizm społeczny)
- historyzm – nacisk na wpływ warunków geograficznych, społecznych itp. na rozwój zdarzeń.
- historycyzm – wzmocnienie historyzmu (np. marksizm), uznające istnienie stałego następstwa stadiów rozwoju społecznego (wiara w prawa historyczne i prognozowanie).

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Holizm a Indywidualizm:

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Holizm a Indywidualizm:

Indywidualizm to wyraz indeterminizmu (nacisk na wolną wolę).

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Holizm a Indywidualizm:

Indywidualizm to wyraz indeterminizmu (nacisk na wolną wolę). Fakty społeczne to wypadkowa działań jednostek a nie konsekwencja działań instytucji (funkcjonalizm), warunków zewnętrznych (historyzm) czy praw rozwoju cywilizacji (historycyzm).

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Holizm a Indywidualizm:

Indywidualizm to wyraz indeterminizmu (nacisk na wolną wolę). Fakty społeczne to wypadkowa działań jednostek a nie konsekwencja działań instytucji (funkcjonalizm), warunków zewnętrznych (historyzm) czy praw rozwoju cywilizacji (historycyzm).

Uwaga: problem wpływu jednostki na dzieje nie jest koniecznie związany z indywidualizmem, jeżeli nie uzależniamy zmian od konkretnej jednostki, ale przyjmujemy, że w danych okolicznościach inna też mogłaby do takich zmian doprowadzić \implies fatalizm, finalizm (opatrność, duch dziejów itp.).

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Interpretacja humanistyczna:

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Interpretacja humanistyczna:

Naturalistyczna (opozycyjna do hermeneutyki) próba ujęcia swoistego dla humanistyki sposobu wyjaśniania zarówno czynności (działań jednostek) jak i ich wytworów (np. dzieł sztuki).

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Interpretacja humanistyczna:

Naturalistyczna (opozycyjna do hermeneutyki) próba ujęcia swoistego dla humanistyki sposobu wyjaśniania zarówno czynności (działań jednostek) jak i ich wytworów (np. dzieł sztuki).

Eksplanans zawiera:

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Interpretacja humanistyczna:

Naturalistyczna (opozycyjna do hermeneutyki) próba ujęcia swoistego dla humanistyki sposobu wyjaśniania zarówno czynności (działań jednostek) jak i ich wytworów (np. dzieł sztuki).

Eksplanans zawiera:

- 1 założenie o racjonalności podmiotu

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Interpretacja humanistyczna:

Naturalistyczna (opozycyjna do hermeneutyki) próba ujęcia swoistego dla humanistyki sposobu wyjaśniania zarówno czynności (działań jednostek) jak i ich wytworów (np. dzieł sztuki).

Eksplanans zawiera:

- 1 założenie o racjonalności podmiotu
- 2 rekonstrukcję wiedzy podmiotu

WYJAŚNIANIE W HUMANISTYCE

Interpretacja humanistyczna:

Naturalistyczna (opozycyjna do hermeneutyki) próba ujęcia swoistego dla humanistyki sposobu wyjaśniania zarówno czynności (działań jednostek) jak i ich wytworów (np. dzieł sztuki).

Eksplanans zawiera:

- 1 założenie o racjonalności podmiotu
- 2 rekonstrukcję wiedzy podmiotu
- 3 charakterystykę celu (wartości maksymalnie preferowanej)